

SPRAAKAFZIEN

Omdat doven niet kunnen horen wat er gezegd wordt, moeten zij dus zien wat er wordt gezegd. Voor slechthorenden geldt hetzelfde in mindere mate: zij ondersteunen het gehoor met hun ogen. Het aflezen van de mond en het gezicht van mensen heet spraakafzien (liplezen).

Niet alles af te lezen

Het gesproken Nederlands gebruikt 40 verschillende klanken. Het onderscheid tussen deze klanken is over het algemeen duidelijk te horen, maar slechts 10 klanken (25%) zijn goed van de mond af te lezen. Met name klinkers (a, e, i, o, u) zijn duidelijk te zien aan de mondvorm. Medeklinkers zijn echter veel moeilijker af te lezen, omdat veel letters hetzelfde mondbeeld hebben, zoals de letters p, b en m of d, n, en t of f, v en w. Klassiek voorbeeld zijn de woorden paard, baard en maart: om te weten welke woord is gezegd, is de context van het verhaal nodig. Een andere moeilijkheid van spraakafzien is dat sommige klanken achter in de keel worden gemaakt, zoals de g, h, k, ng en ch. Deze letters zijn dus niet zichtbaar en zijn daardoor niet van de mond of het gezicht af te lezen.

Moeilijk en vermoeiend

Slechts een kwart van het gezegde is dus rechtstreeks via spraakafzien af te lezen. Gelukkig volgt ook een deel van de woorden (ca. 25%) uit de context van het verhaal. Maar feit blijft dat de overige ca. 50% gegokt moet worden. Dit maakt spraakafzien erg moeilijk en vermoeiend. Daarbij komt dat gokken wat iemand zegt alleen mogelijk is als men logisch spreekt. Gebruik dus een logische zinsopbouw, spreek niet in telegramstijl, maak geen onverwachte wendingen in het verhaal en vermijd zoveel mogelijk bijzinnen.

Cursus spraakafzien

Ondanks de beperkingen kan spraakafzien een goede ondersteuning bieden bij het verstaan. Voor (plots- en laat)doven is het noodzaak, voor slechthorenden erg praktisch, bijv. in moeilijke luistersituaties. Voor een cursus spraakafzien kan men gewoon terecht bij een logopedist in de omgeving. Wel is het aan te raden om een logopedist te zoeken die ervaring heeft met slechthorenden en doven, omdat dat over het algemeen prettiger werkt. Logopedisten kan men vinden in de telefoongids, maar u kunt ze ook opvragen bij Oorakel, NVLF, GGMD of de NVVS. Via de website www.ggmd.nl/aanbod/communicatie/zoek-een-logopedist/ kunt u logopedisten zoeken die ervaring hebben met spraakafzien (lessen en cursussen). Ook bij een Audiologisch Centrum wordt vaak een cursus spraakafzien aangeboden (zie www.fenac.nl voor adressen).

Vergoeding

Slechthorenden en doven kunnen hun huisarts of specialist (KNO-arts of audioloog) vragen om een verwijzing naar een logopedist of naar het Audiologisch Centrum. De lessen spraakafzien worden dan via de ziektekostenverzekering vergoed, hoewel veel verzekeringen een grens stellen aan het aantal te vergoeden lessen (per jaar).

Cd-rom Liplezer

Met de cd-rom Liplezer kunt u thuis oefenen met spraakafzien. Het programma bestaat uit twee onderdelen: Stap voor Stap en Doe het Zelf. Stap voor Stap is kant-en-klaar en wordt geleverd met meer dan 600 oefenfilmpjes. Met Doe-het-Zelf kunt u zelf nieuw oefenmateriaal maken. Liplezer wordt geleverd met een boekje waarin de oefeningen worden toegelicht. De cd-rom is geschikt voor pc's met Windows 98 of hoger. Liplezer kost € 20,- (excl. verzendkosten). U kunt het bestellen via de website www.liplezer.com of door een kaartje te sturen naar Pragma, Slakkenstraat 58, 6431 NJ Hoensbroek. Over het algemeen doet men er goed aan om eerst de basis te leren bij een logopedist, en dan zelf verder te oefenen met de cd-rom.

Oefengroepen NVVS

De commissie Totale Communicatie van de NVVS heeft verschillende regionale oefengroepen, waarbij men zich kan aansluiten. Deze groepen oefenen het spraakafzien en ook ondersteunende gebaren o.l.v. (ervaren) oefengroepbegeleiders. Niet alle oefengroepen leggen dezelfde accenten: sommige groepen leggen meer nadruk op het spraakafzien, andere meer op het praten met ondersteunende gebaren. Ook hier geldt dat men er over het algemeen goed aan doet om eerst de basis te leren bij een logopedist, en dan verder te oefenen bij de NVVS.

Op de internetsite www.nvvs.nl/spraakafzien staan een aantal oefeningen waarmee u uw vaardigheden met spraakafzien kunt vergroten.

Tot slot

Zoals het met alle vaardigheden is, is het ook met spraakafzien: de ene persoon leert sneller spraakafzien dan de andere. Ook de mate waarin men uiteindelijk leert spraakafzien, verschilt van persoon tot persoon.

Oorakel mei 2015